

MUUTOS 2011

www.muutos2011.fi

LAUSUNTO LAKIESITYKSESTÄ UUDEKSI KANSALAIUUUSLAIKSI

SISÄLLYS

1 Johdanto	1
2 Muutos 2011 ry:n ehdotus kansalaisuuden saamisen minimivaatimuksista.....	4
2.1 Yleinen kielitutkinto 3 (YKI 3).....	6
2.2 Kielen oppiminen ja suomalaiseen elämäntapaan sopeutuminen	8
2.3 Maahanmuuttajanaisten aktivoiminen.....	9
3 Yhteenveto	11
4 Lopuksi.....	12

1 Johdanto

Suomen kansalaisuuden saamisessa ei ole kyse pelkästään siitä, kuka saa asua Suomessa, työskennellä Suomessa tai nauttia suomalaisesta sosiaaliturvasta. Kyse on myös siitä, kuka saa osallistua poliittisten päättäjien valintaan. Monet nykyisten päättäjien toimintatavoista ja päätöksistä eivät vastaa kansalaisten käsitystä oikeudenmukaisesta ja kansalaisten etua ajavasta politiikasta. Hyvä esimerkki tällaisesta politiikasta on talvella 2009 toteutettu ulkomaalaislakiuudistus. Tilanne tuskin korjaantuu sillä, että myös sellaisille ihmisille, jotka eivät osaa lukea, kirjoittaa eivätkä puhua kotimaista kieltä, annetaan äänioikeus.

Sekä ehdotusta uudeksi kansalaisuuslaiksi että talvella 2009 toteutettua ulkomaalaislakiuudistusta yhdistää se, että molemmissa virallistetaan jo olemassa olevia käytäntöjä, jotka eivät perustu lakiin, vaan yksittäisten virkamiesten tekemiin päätöksiin.

Yllättävintä ei tälläkään kertaa ole se, mitä ehdotetaan, vaan se, mikä on jo käytäntö. Aidosti demokraattisissa valtioissa menettelyjärjestys on luonnollisesti päinvastainen, jolloin laki menee yksittäisten poliitikkojen ja virkamiesten mielihalujen edelle.

Nyt valmisteilla olevassa kansalaisuuslakiuudistuksessa pyritään saattamaan lain piiriin seuraavat käytännöt:

1. Voimassa olevan kansalaisuuslain soveltamiskäytännössä tapahtui merkittävä muutos vuonna 2007. Korkein hallinto-oikeus katsoi antamassaan ratkaisussa 1866/3/06 ulkomaan kansalaisen asumisajan alkaneen ensimmäisen, luonteeltaan tilapäisen oleskeluluvan myöntämispäivästä alkaen. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan asumisaika pitäisi laskea vasta pysyväisluontoisen luvan myöntämisestä alkaen. Tämä KHO:n tulkinta ja siitä johdettu käytäntö on nyt tarkoitus viedä lakiin.
2. Em. korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta lähtien maahanmuuttovirasto on noudattanut tätä samaista tulkintaa, jonka mukaisesti asumisaikaan lasketaan myös tilapäiseen oleskeluun tarkoitettulla B-luvalla Suomessa oleskeltu aika. Muuttunut soveltamiskäytäntö on käytännössä lyhentänyt huomattavasti kansalaisuuden saamiseen vaadittavaa asumisaikaa. Myös tämä käytäntö on nyt tarkoitus viedä lakiin.
3. Em. korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta lähtien maahanmuuttovirasto on säännönmukaisesti joutanut ulkomaalaisten opiskelijoiden kohdalla asumisajan minimivaatimuksista kansalaisuutta myönnettäessä. Silti lakiuudistuksen tarpeellisuutta yritetään monessa kohtaa perustella nimenomaan sillä, että asumisaikavaatimuksen laskeminen helpottaisi ulkomaalaisten opiskelijoiden mahdollisuutta saada Suomen kansalaisuus. Tältä osin uudistus on siis tarpeeton, sillä ulkomaalaiset opiskelijat saavat jo nyt Suomen kansalaisuuden niin halutessaan suhteellisen helposti.

Toinen perusteluyritys lakiuudistukselle on se, että uudistuksen jälkeen ulkomaalaisten opiskelijoiden motivaatio opiskella suomen kieltä olisi korkeampi. Todellisuudessa vain harvat ulkomaalaiset opiskelijat opettelevat suomen kielen. Heillä ei ole yhtäkään järkevää syytä sitä opiskella, sillä useimmat heistä tulevat maahan vain ilmaisen koulutuksen vuoksi ja poistuvat maasta välittömästi valmistuttuaan.

4. Lakiesityksessä pyritään virallistamaan myös niin sanottuun nuhteettomuusedellytykseen tehtävät poikkeukset. Nuhteettomuusedellytyksen mukaan ulkomaalaiselle voidaan myöntää hakemuksesta Suomen kansalaisuus, jos hän ei ole hakemusta ratkaistaessa syyllistynyt rangaistavaan tekoon eikä häntä ole määrätty lähestymiskieltoon.

Voimassa olevan kansalaisuuslain 19 §:n 1 momentin mukaan nuhteettomuusedellytyksestä voidaan poiketa, jos hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella poikkeamiselle on perusteltu syy. Arvioinnin perusteella voidaan määrätä odotusaika, jonka aikana hakijaa ei kansalaisteta ilman perusteltua syytä. Sama koskee rikosta, josta tuomioistuin on jättänyt rangaistuksen tuomitsematta. Odotusaikaa määrättäessä huomiota kiinnitetään myös siihen, onko hakija syyllistynyt toistuvasti rangaistaviin tekoihin.

Maahanmuuttovirasto soveltaa kuitenkin jo tällä hetkellä lokakuussa 2008 antamaansa ohjetta (727/0033/2008). Ohjeen mukaan pelkästään sitä, että hakija ei odotusajan aikana syyllisty uusiin rikoksiin, voidaan pitää perusteltuna syynä poiketa nuhteettomuusedellytyksestä. Kokonaiisharkinnassa otetaan huomioon myös rikoksen vakavuus, integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä muut siteet Suomeen.

Ongelmallista tässä käytännössä on erityisesti a) se, että suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumiselle ei ole asetettu minkäänlaisia mittareita tai indikaattoreita, b) rikoksen vakavuutta ei määritellä millään lailla sekä c) se, että tarkemmin määrittelemättömät ”muut siteet Suomeen” saattavat kannustaa ulkomaalaisia perheen perustamiseen pelkästään kansalaisuuden saamista helpottaakseen.

5. Henkilöllisyyden selvittäminen. Lakiesityksen yleisperusteluissa oleva kohta, jonka mukaan *”Asiakirjojen puuttuessa henkilötietoina pidetään yleensä niitä tietoja, jotka henkilö itse tai hänen huoltajansa antaa. Tällä tavoin luotuihin henkilötietoihin voidaan yleensä muun vaihtoehdon puuttuessa luottaa ja katsoa henkilöllisyys selvitetynsi”* on vakavassa ristiriidassa voimassa olevan kansalaisuuslain kanssa. Lain mukaan Suomen kansalaisuuden saaminen edellyttää saajan henkilöllisyyden **luotettavaa selvittämistä**. Jos hakijan henkilöllisyyttä ei pystytä luotettavasti selvittämään, kansalaisuuden saamisen muita edellytyksiä ei tulisi edes tutkia vaan hylätä hakemus.

Kansalaisuuslakiesityksessä tästäkin vaatimuksesta halutaan joustaa. Esityksen mukaan kansalaistamisen tulisi olla mahdollista myös tilanteissa, joissa henkilö on aiemmin esiintynyt eri henkilöllisyydellä tai hänen henkilöllisyyttään ei ole pystytty luotettavasti selvittämään. Ulkomaalaisen henkilöllisyyttä pidetään selvitettyinä, jos hän on vähintään viimeisen kymmenen vuotta esiintynyt väestötietojärjestelmästä ilmenevällä henkilöllisyydellä, vaikka hän on aiemmin esiintynyt useammalla kuin yhdellä henkilöllisyydellä.

Esityksen tavoitteena on estää sellaisen kohtuuttoman tilanteen syntyminen, jossa henkilö ei luotettavan selvityksen puuttuessa voisi epäselvän henkilöllisyyden vuoksi koskaan saada kansalaisuutta. Sama suomeksi: lainsäätäjän mukaan siis se, että ulkomaalainen on esiintynyt esimerkiksi viranomaisia harhauttaakseen Suomessa usealla eri nimellä, muodostaa ”kohtuuttoman esteen” saada Suomen kansalaisuus. Esimerkiksi Ruotsissa sovelletaan ilman asiakirjoja olevaan hakijaan kahdeksan vuoden korotettua asumisaikaa ja henkilöllisyyden on tällöinkin oltava vähintään todennäköinen.

Useat keskeiset eroavaisuudet voimassa olevan lain ja vallitsevan käytännön välillä maahanmuuttopolitiikalle keskeisessä laissa herättävät vääjäämättä kysymyksen, mitä muuta maahanmuuttopolitiikan todelliset käytännöt pitävät sisällään. Viranomaisten pitäisi kertoa avoimesti näistä käytännöistä, koska muuten ne tulevat ilmi vain lakimuutosten yhteydessä, jos silloinkaan.

Perinteisesti Suomessa on voitu luottaa virkamiehiin. Edellä esiteltyt joustot lain sisällön ja hengen noudattamisessa sekä poliitikkojen ja virkamiesten selvä halu ujuttaa ne lakiin horjuttavat yksiselitteisesti tätä luottamusta. Epäluottamus virkamiehiin puolestaan on uhka maan sisäiselle turvallisuudelle. Lisäksi se kannustaa kansalaisia venyttämään lain tulkintaa omien etujensa mukaiseksi.

2 Muutos 2011 ry:n ehdotus kansalaisuuden saamisen minimivaatimuksista

Muutos 2011 ry on yhdistys, jonka tavoitteena on rekisteröityä puolueeksi. Muutos 2011 ry syntyi halusta muuttaa maassamme vallitsevaa poliittista käytäntöä, jossa päätöksentekijöiden vastuu päättyy samaan aikaan, kun vaalihuoneiden ovet sulkeutuvat. Muutos 2011 ry:n pyrkimyksenä on antaa kansalaisille mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon myös vaalien välisenä aikana. Lisätietoja kotisivuiltamme osoitteesta www.muutos2011.fi.

Avasimme adressin, jossa vaaditaan sitovaa kansanäänestystä uudesta kansalaisuuslaista. Adressin on allekirjoittanut jo lähes 3500 suomalaista. Allekirjoitusten kerääminen jatkuu siihen asti, kun eduskunta päättää laista. Adressi löytyy osoitteesta <http://www.adressit.com/kansalaisuuslaki>.

Suomen kansalaisuuden tulee olla maahanmuuttajalle etuoikeus, ei automaatio. Poliittisessa tavoiteohjelmassamme esitämme Suomen kansalaisuuden saamisen osalta seuraavia minimivaatimuksia. Nykyisiin, voimassa oleviin säädöksiin kansalaisuuden saamisesta automaattisesti tai ilmoitusmenettelyssä emme esitä muutoksia. Työperäiselle maahanmuuttajalle, Geneven pakolaissopimuksen tai henkilökohtaisen suojelun tarpeen perusteella turvapaikan saaneelle kansalaisuus voidaan myöntää seuraavin edellytyksin:

1. hakija on täyttänyt 18 vuotta
2. hakijan henkilöllisyydestä ei ole epäselvyyttä
3. hakija on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään kuusi vuotta
4. hakija ei ole syyllistynyt rangaistavaan tekoon, eikä häntä ole määrätty lähestymiskieltoon. Myös rikos, josta ei ole tuomittu rangaistusta lieventävien seikkojen vuoksi, on este kansalaistamiselle
5. hakija ei ole olennaisesti laiminlyönyt elatusvelvollisuuttaan eikä julkisoikeudellisia maksuvelvoitteitaan
6. hakija pystyy luotettavasti selvittämään, miten saa toimeentulonsa. Erilaiset sosiaalietuudet eivät saa olla merkittävin toimeentulon lähde
7. hakijalla on kotimaisen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito tai kotimaisen viittomakielen taito. Riittäväksi kielitaidoksi katsotaan yleisten kielitutkintojen ylin taso viisi (5):

”Ymmärtää pidempää, normaalitempoista kasvokkaista sekä mm. televisiosta ja radiosta kuultavaa puhetta, vaikka joskus ymmärtäminen vaatii jonkin verran ponnistelua. Ymmärtää rakenteellisesti ja kielellisesti monimutkaisia tekstejä ja oman aikamme kirjallisuutta. Puhuu ja kirjoittaa selkeästi ja sujuvasti erilaisista aiheista, mutta harvinaisten sanojen ja monimutkaisten lauserakenteiden käyttö saattaa kuitenkin tuottaa vaikeuksia. Hallitsee kieliopin ja sanaston yleensä hyvin ja monipuolisesti”

http://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot/taitotaso_kuvaukset

8. hakija on asianmukaisella testillä osoittanut omaksuneensa keskeiset Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet.

Suomen kansalaisen aviopuolisolle voidaan myöntää kansalaisuus jo neljän vuoden yhtäjaksoisen maassa asumisen jälkeen, mikäli aviopuolisot ovat asuneet yhdessä kolme vuotta.

Kansalaisuutta ei kuitenkaan myönnetä

1. jos kansalaistaminen voi vaarantaa valtion turvallisuutta tai yleistä järjestystä
2. jos kansalaisuutta haetaan vain kansalaisuudesta seuraavan edun saamiseksi ilman, että hakija aikoo asettua Suomeen
3. jos kansalaistaminen muusta painavasta syystä hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin Suomen valtion ja sen kansalaisten etua.

Valheellista tietoa hakuprosessissa antaneen henkilön oleskelulupa on peruttava, ja hänet on välittömästi palautettava siihen maahan, josta hän saapui. Vakavan rikoksen tehneet, rikollisen organisaation toimintaan aktiivisesti osallistuneet tai ilman asianmukaista oleskelulupaa Suomessa oleskelevat ulkomaan kansalaiset tai ilman kansalaisuutta olevat ulkomaalaiset tulee välittömästi käännättää Suomesta takaisin siihen maahan, mistä he ovat tulleet Suomeen.

2.1 Yleinen kielitutkinto 3 (YKI 3)

Lakiesityksen mukaan kansalaisuuteen vaadittava kielitaitovaatimus pysyy tasolla yleinen kielitutkinto yleistaso kolme (YKI 3), joka käytännössä tarkoittaa seuraavaa:

”Ymmärtää pidempää puhetta ja keskeisen ajatuksen monista televisio- ja radio-ohjelmista, jos aihepiiri on suhteellisen tuttu. Ymmärtää tavallisia tekstejä, jotka eivät vaadi aiheen tuntemusta. Normaalityyppinen puhe ja vaativammat tekstit saattavat tuottaa vaikeuksia, jos puhejakso on pitkä ja aihepiiri vieras. Selviää tavallisimmassa käytännön puhetilanteissa ja pystyy kirjoittamaan yksinkertaista, yhtenäistä tekstiä tavallisista aiheista, vaikkakin kieliopilliset ja sanastolliset puutteet toisinaan vaikeuttavat ymmärtämistä. Hallitsee hyvin jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvän sanaston ja peruskieliopin keskeiset rakenteet”

YKI 3:n mukainen kielitaito riittää todellisuudessa juuri ja juuri tyydyttävään arkielämän kielitaitoon.

Sen sijaan sillä ei voi tehdä töitä tai opiskella suomeksi, asioida lääkärissä tai työvoimaviranomaisessa suomeksi, tukea lapsia läksyissä ja muussa opiskelussa, kommunikoida lasten opettajan kanssa ilman lukuisia väärinymmärryksiä, seurata politiikkaa eikä etenkin osallistua poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämään ja päätöksentekoon. Tämä on vakavasti ristiriidassa sen kanssa, että kansalaisuuden saannin helpottamista perustellaan aktiivisella kansalaisuudella:

”Kansalaistamisesta eri yhteyksissä käytäviin keskusteluihin liitetään usein käsite aktiivinen kansalaisuus. Tällä tarkoitetaan henkilön osallistumista yhteiskunnan eri aloille, kuten poliittiseen, yhteiskunnalliseen, sosiaaliseen, taloudelliseen ja kulttuurielämään. Esityksen tavoitteena on edistää Suomessa pysyväisluonteisesti asuvien henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja mahdollisuutta toteuttaa aktiivista kansalaisuutta”

Lakiesityksessä esitetään siis aivan liian matalaa kielitaitovaatimusta. Lisäksi lakiesityksessä halutaan poiketa myös kielitaitovaatimuksista, mikäli hakija ei kykene saavuttamaan lain edellyttämää suomen tai ruotsin kielen suullista ja/tai kirjallista taitoa esimerkiksi vanhuuden, sairauden, huonokuntoisuuden, vammaisuuden tai luku- ja kirjoitustaidottomuuden vuoksi.

Kielitaitovaatimuksista voidaan lakiesityksen mukaan poiketa myös, mikäli hakija itse katsoo olevansa oman kulttuuritaustansa ja aiemmat elinolosuhteensa huomioon ottaen iäkäs, vaikkei vielä olisikaan täyttänyt kansalaisuuslain mukaista 65 vuoden ikää.

Edelleen kielitaitoedellytyksistä voidaan lakiesityksen mukaan poiketa, mikäli hakijalla on oppimishäiriöitä ja vähäisestä koulutustaustasta johtuvaa alentunutta oppimiskykyä.

Edelleen kielitaitoedellytyksistä voidaan lakiesityksen mukaan poiketa monilapsisen perheen äitien ja yksinhuoltajien osalta, mikäli he itse vetoavat siihen, ettei heillä ole tosiasiallisia mahdollisuuksia osallistua kielenopetukseen siinä määrin, että he saavuttaisivat laissa edellytetyn kielitaidon tason.

Nämä lukuisat erilaiset poikkeussäännökset kielitaitovaatimuksiin eivät tee laista selkeää, johdonmukaista ja yksinkertaista, mitkä ovat sen tavoitteet:

”Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan (...) tavoitteena on (...) selkeä, johdonmukainen ja yksinkertainen laki”

Etenkin käsite ”iäkäs” on syytä nostaa lähempään tarkasteluun, sillä lakiesityksen mukaan *”[h]enkilö voi olla myös lähtömaansa olosuhteisiin ja keskimääräiseen elinikään nähden iäkäs, vaikka ei olisikaan vielä vähintään 65-vuotias”*. Tämän ikäkysymyksen tekee hyvin omituiseksi esimerkiksi se, että parhaillaan pääministeri Matti Vanhanen vaatii suomalaisten eläkeiän nostamista yli tuo 65-vuoden iän.

Lakiesitystä lukiessa herää väistämättä ajatus, että mikäli se hyväksytään lähellekään esitetystä muodosta, yhdenkään humanitaarisen maahanmuuttajan ei tarvitse niin halutessaan opiskella tai oppia kotimaista kieltä lainkaan saadakseen Suomen kansalaisuuden.

2.2 Kielen oppiminen ja suomalaiseen elämäntapaan sopeutuminen

Omituista kansalaislakiuudistuksessa on mielestämme myös se, että ihmisiltä, jotka jostain syystä kokevat kotimaisen kielen opiskelun haastavaksi, halutaan poistaa ainoa tehokas syy – Suomen kansalaisuus – sitä opiskella. Tämä ei varmastikaan kohota maahanmuuttajien kielitaitoa, lisää heidän motivaatiotaan kielen opiskelemiseksi eikä paranna heidän sopeutumistaan Suomeen, suomalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan.

Päinvastoin, sopeutuminen on käytännössä mahdotonta ilman kotimaisen kielen taitoa sekä luku- ja kirjoitustaitoa. Luku-, kirjoitus- ja kielitaito ovat ehdottomia edellytyksiä tasa-arvoiseen kansalaisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä maahanmuuttajalle itselleen että hänen lapsilleen. Madaltamalla lukutaidottomien maahanmuuttajien kielitaitovaatimuksia heille annetaan mahdollisuus laistaa kieliopinnoista. Samalla valtiolle ja kunnille tarjotaan mahdollisuus laistaa tarpeellisten kieliopintojen järjestämisestä.

Lisäksi erilaisten poikkeusten tekeminen lukutaidottomien kohdalla todennäköisesti lisää niiden ihmisten määrää, jotka väittävät olevansa lukutaidottomia. Näin lakiehdotus tekisi toteutuessaan karhunpalveluksen sekä maahanmuuttajille itselleen että koko yhteiskunnalle.

Käsitteestä ”kotouttaminen” tulee luopua välittömästi. Sen keskeinen ongelma on, että se siirtää vastuun maahanmuuttajan sopeutumisesta suomalaisille. Ensisijainen vastuu Suomeen, suomalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan sopeutumisessa tulee poikkeuksetta olla aina maahanmuuttajalla itsellään.

Tärkein tekijä sopeutumisessa on kotimaisen kielen oppiminen ja riittävä hallinta. Kotimaisen kielen opiskelu ja sen hallinta yleisen kielitutkinnon taso 5:n mukaisesti on kytkettävä Suomen kansalaisuuden ja pysyvän oleskeluluvan perusteeksi kaikille maahanmuuttajaryhmille. Tämän veloitteen laiminlyöviä maahanmuuttajia ei päästetä lainkaan suomalaisen sosiaaliturvan piiriin pois lukien se, mitä työperäisistä maahanmuuttajista seuraavaksi todetaan.

Työntekijän oleskeluluvalla maassa oleskelevilla verot, sairausvakuutusmaksut yms. sivukulut asianmukaisesti hoitaneilla ulkomaan kansalaisilla ja heidän perheillään on oltava oikeus Suomen sosiaaliturvaan, esimerkiksi julkiseen terveydenhoitoon ja sairauspäivärahaan sekä työssäoloehdon täytyttyä väliaikaisesti myös työttömyyspäivärahaan.

Kaikki sosiaaliturva on muutettava vastikkeelliseksi. Sen saaminen kytketään kielitaidon edistymiseen. Tämä koskee kaikkia maahanmuuttajia. Näin myös naiset ja pienet lapset saadaan suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin piiriin. Toimenpide estää nykyisin useissa maahanmuuttajaperheissä vallitsevan tavan, jossa kotiväki pitää lapset kielitaidottomina ja tiukasti kiinni omassa perinteessä. Kielen opiskelu- ja kielitaitovaatimuksista voidaan tapauskohtaisesti poiketa niiden turvapaikan saaneiden kohdalla, joiden terveydentila on erityisen huono tai jotka ovat hyvin iäkkäitä. Terveydentila luonnollisesti todetaan suomalaisessa terveydenhuollossa ja arvioidaan suomalaisella mittapuulla. Myös ikäkäsitys on suhteutettava suomalaiseen ikäkäsitykseen.

Maahanmuuttajat oppivat suomen kielen koulussa. Peruskoulun resursseja kielen opetukseen tulee lisätä merkittävästi. Sisäisen motivaation synnyttämiseksi ja oppimisen tehostamiseksi kouluista tulee vaihteittain, mutta nopeasti, poistaa kaikki omakieliset ryhmät, luokat, tulkit ja avustajat. Näin maahanmuuttajien on pakko ottaa vastuuta itsestään ja oppimisestaan.

Joustoa kielen opetteluun suhteen ei saa olla. Erityisesti tulkkaukseen ja englanninkieliseen palveluun suunnattuja resursseja vähentämällä luodaan tehokas kannustin kielen oppimiseksi. Maahanmuuttaja maksaa kustannukset itse, jos hän ei halua opiskella kieltä vaan käyttää tulkkia. Tähän tulkkaukseen ei saa osoittaa lainkaan yhteiskunnan varoja.

2.3 Maahanmuuttajanaisten aktivoiminen

Monet maahanmuuttajat tulevat kulttuureista, joissa naisten asema on huomattavasti huonompi kuin Suomessa. Monikulttuurisuuteen myönnetyt resurssit on kohdennettava valtaosin sellaiseen toimintaan, joka aktivoi nimenomaan maahanmuuttajanaisia ja saa heidät kohtaamaan kantasuomalaiset kodin ulkopuolella. Näin muuten helposti kotiinsa eristyksiin jäävät maahanmuuttajanaiset saadaan lähemmäksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen arvoja.

Naisten aktivoiminen on yksi tärkeimmistä onnistuneen sopeutumisen edellytyksistä. Tämä edesauttaa myös maahanmuuttajalasten kielitaidon kehittymistä sekä heidän kiinnittymistään osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Huonoin vaihtoehto on, että lapset viettävät varhaisimmat elinvuotensa kodissaan suomea osaamattoman äitinsä kanssa. Juuri näiden vuosien aikana tulisi kielitaidon kehittymisen ja suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumisen tapahtua.

Lakiesityksessä todetaan, että

”kannustaminen kielitaidon hankkimiseen parantaisi myös haavoittuvien ryhmien ja kotiäitien asemaa, sillä kielenopiskelun yhteydessä opitaan arkielämässä tarvittavia arjen taitoja ja luodaan tärkeitä kontakteja ympäröivään yhteiskuntaan”

Siksi pidämme kansalaisuuslakiin liittyvässä muutosehdotuksessa erityisen huolestuttavina poikkeuksia kielitaitovaatimuksista lukutaidottomien ja monilapsisten kotiäitien osalta. On ristiriitaista, että yhtäältä viestitään halusta lisätä naisten integraatiota ja jopa myönnetään, että kielikurssit ja kontaktit ulkomaailmaan ovat avain siihen. Toisaalta ollaan kuitenkin luomassa kannustimia maahanmuuttajanaisten enemmistölle jäädä pois kielikoulutuksesta.

Ottamalla maahanmuuttajanaiset aktiivisesti mukaan yhteiskunnan toimintaan saadaan palautettua myös maahanmuuttajavanhempien auktoriteetti. Nykyään monen maahanmuuttajaperheen ongelma on se, että uuden kotimaan kieltä, kulttuuria ja toimintatapoja osaavat ja tuntevat lapset saavat liian paljon valtaa vanhempiinsa. Tällaisessa perheessä lapsesta muodostuu vanhempien ikkuna maailmaan. Asian pitäisi olla toisin päin.

Näissä perheissä vanhemmilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin tarrautua perinteisiin. Tämä ei edistä kenenkään perheenjäsenen kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Myös tämä tosiasia on huomioitu lakiesityksessä. Silti esityksessä ajetaan määrätietoisesti helpotuksia maahanmuuttajaäitien kielitaitovaatimuksiin.

”Vanhempien kielitaidon hankkiminen parantaisi myös lasten asemaa, sillä maahanmuuttajaperheissä lapset oppivat usein kielen vanhempiaan nopeammin ja joutuvat toimimaan tulkkeina vanhempiensa ja kantaväestön välillä. Kielitaidon hankkimiseen kannustaminen vaikuttaisi myös maahanmuuttajalasten osallisuuteen yleisemmin, sillä suomen tai ruotsin kielen vajavaisesti hallitsevat vanhemmat eivät usein pysty täysipainoisesti tukemaan lapsiaan ja nuoriaan yhteiskunnan toimintaan osallistumisessa. Kaikkien perheenjäsenten kielitaidon edistämällä voidaan myös vähentää toisen sukupolven syrjäytymisriskiä”

Minkäänlaisia poikkeuksia etenkin kotiäitien kohdalta ei siis tule tehdä. Kaikki mahdolliset huojennukset vaatimuksissa vähentävät merkittävästi heidän motivaatiotaan oppia kotimainen kieli. Lisäksi ne heikentävät monessa tapauksessa heidän mahdollisuuksiaan lähteä kotoa yksin ja oleskella perheen ulkopuolisten ihmisten seurassa.

3 Yhteenveto

Lakiesityksen keskeinen tavoite on virallistaa erilaisia joustoja ja poikkeuksia sekä lyhentää kansalaisuuden saamiseksi vaadittavaa asumisaikaa. Mitään kestäviä perusteita näille tavoitteille ei esitetä. Samalla tärkeimmät sopeutumista edistävät vaatimukset sivuutetaan täysin.

”Arvioitaessa kansalaisuuden saamiseen vaadittavan asumisajan merkitystä oleellisempaa kuin hyväksi laskettavan asumisajan muuttaminen vuodella on, kuinka kauan hakija on Suomessa kokonaisuudessaan asunut sekä se, onko hän oppinut suomen tai ruotsin kieltä maassa asuessaan. Henkilön kotoutumisen näkökulmasta merkittävämpää (...) on henkilön suomalaiseen yhteiskuntaan ja kantaväestöön luomat vuorovaikutussuhteet ja osallisuus yhteiskunnan toimintaan. Esimerkiksi ulkomaalaisille opiskelijoille myönnetään pääsääntöisesti tilapäinen oleskelulupa opiskelun ajaksi, mutta heille voi Suomessa oleskelun aikana syntyä enemmän siteitä suomalaiseen yhteiskuntaan työharjoittelun ja opiskelukontaktien kautta kuin henkilöllä, joka oleskelee maassa jatkuvaan oleskeluun tarkoitettulla luvalla, mutta jonka vuorovaikutus suomalaisen yhteiskunnan kanssa on jäänyt vähäiseksi”.

Ehdotettujen muutosten seurauksena kansalaisuushakemusten määrän voidaan olettaa lisääntyvän. Tämä myönnetään myös lakiesityksessä.

Uuden kansalaisuuslain tarkoituksena on selvästi saada maahamme saapuneille ja saapuville sosiaaliturvapaikanhakijoille entistä helpommin Suomen kansalaisuus. Oleskeluluvan voi peruuttaa, mutta kansalaisuutta ei voi. Se, miten tämä palvelee Suomen ja suomalaisten etua, ei käy millään lailla esityksestä ilmi. Todennäköisesti se ei millään lailla sitä palvelekaan.

Lakiuudistuksen muita konkreettisia vaikutuksia olisivat muun muassa perheenyhdistämisten merkittävä kasvu (myös tämä todetaan lakiesityksessä), humanitaaristen maahanmuuttajien kielitaitovaatimusten de facto -poistuminen sekä suomalaiselle kulttuurille vieraiden patriarkaalisten kulttuurien aseman vahvistuminen, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että tiettyjen maahanmuuttajaryhmien naiset lukitaan jatkossakin kielitaidottomina koteihinsa.

Lakiesitys ei sisällä yhtäkään perusteltua syytä olettaa, että suunnitellut muutokset kannustaisivat ylipäättään mitään maahanmuuttajaryhmää panostamaan suomen kielen opiskeluun sekä suomalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan sopeutumiseen. Päinvastoin lakiesitys kaikkine esitettyine muutoksineen vähentää sopeutumisen tarvetta entisestään.

Tilastojen valossa on syytä muistaa, että Suomeen ei juurikaan tule helposti työllistyviä ihmisryhmiä. Siksi kansalaisuuden saamista tulisi helpottamisen sijaan tiukentaa huomattavasti muiden kuin aidosti työperäisten maahanmuuttajien osalta.

Sosiaaliturvapaikkaa hakevien elintasopakolaisten pääsy maahan on estettävä kokonaan. Heidän motiivinsa eivät perustu yksilöön kohdistuvaan vainoon vaan siihen, että he etsivät itselleen ja perheelleen parempaa elintasoja. Tilastojen valossa näyttää siltä, että näiden ihmisryhmien ensisijainen keino parantaa elintasoaan ei ole työnteko vaan suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tarjoamat hyvät sosiaalietuudet ja niiden hyväksikäyttö.

4 Lopuksi

Toivomme vastedes kaikissa näinkin merkittävässä lakiesityksissä huolellisempaa valmistelua. Lakimuutoksesta löytyy esimerkiksi

1. ymmärtämistä vaikeuttavia kirjoitusvirheitä, esimerkiksi sivulla 5 A-lupa on muuttunut B-luvaksi.
2. vääriä prosenttilukuja, esimerkiksi sivulla 10 on luku 59 % kun pitäisi olla 67 %.
3. vääristeltyjä perusteita: kukaan ammattitaitoinen ja vastuuntuntoinen ekonomisti ei selitä työllistymistä kansalaisuudesta mahdollisesti johtuvalla sitoutumisella työelämään. Ei etenkään Suomen kaltaisessa maassa, jossa työlupakäytäntö on jo muutenkin varsin väljä. Työluvan saaminen Suomessa on lähes rutiininomainen toimenpide välittömästi sen jälkeen, kun henkilöllä on pysyvä oleskelulupa.
4. itse keksittyjä perusteluja positiivisista kansantaloudellisista vaikutuksista. Todellisuudessa kyse on pelkästään monikulttuurisuuden kritiikittömästä ylistämisestä:

”Asumisaikasäännöksiin esitetyillä muutoksilla olisi myönteisiä kansantaloudellisia vaikutuksia. Työvoiman ikääntyminen ja yritysten toimiminen globaalitaloudessa aiheuttavat työvoiman tarvetta. Tilapäisen oleskelun huomioonottaminen koskisi etenkin Suomessa opintonsa suorittaneita ja Suomeen töihin saapuneita henkilöitä, joiden osalta mahdollisuus saada kansalaisuus nykyistä nopeammin voisi toimia kannustimena jäädä osaavaksi työvoimaksi Suomeen. Työvoiman saatavuudella on vaikutusta myös yritysten investointipäätöksiin sekä yritysten perustamiseen ja toimintojen säilyttämiseen Suomessa. Kansalaistamisen joustavoittamisella olisi myös

signaalivaikutus: Suomi haluaa olla houkutteleva maahanmuuton kohdemaaksi osaavalle työvoimalle ja antaa Suomessa pysyvästi asuville ulkomaalaisille mahdollisuuden saada Suomen kansalaisuus (s. 24)”

”Lakiin ehdotettu mahdollisuus myöntää kansalaisuus pääsääntöä lyhyemmän neljän vuoden asumisaajan jälkeen kannustaisi maahanmuuttajia kielitaidon hankkimiseen ja sitä kautta parantaisi mahdollisuuksia työllistyä tai ryhtyä yrittäjäksi (s. 24 – 25)”

5. perusteetonta, puhtaaksi viljeltyä monikulttuurisuuspropagandaa, jonka paikka ei ole lakiesityksessä:

”Maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnan eri aloille lisää maahanmuuttajien ja kantaväestön keskinäistä vuorovaikutusta ja osaltaan edistää suomalaisen yhteiskunnan tapojen ja kulttuurin tuntemusta. Myös suomalainen yhteiskunta monikulttuuristuu maahanmuuttajien osallisuuden myötä ja arvojen ja tapojen monimuotoisuus tulevat yhä suuremmassa määrin osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kannustamalla maahanmuuttajia yhteiskunnalliseen osallisuuteen voidaan tukea heidän taitojensa ja tietojensa hyödyntämistä sekä maahanmuuttajien itsensä että koko yhteiskunnan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla (s. 21)”

”Maahanmuuttajista tulee osa sitä yhteiskuntaa, jonka kansalaisuuden he saavat. Kotoutuminen vastaanottavaan yhteiskuntaan on oleellista kaikilla elämän alueilla. Yhtäläillä tärkeää on kotoutumisen kaksisuuntaisuus: monikulttuurisuus ja arvojen ja tapojen monimuotoisuus ovat yhä suuremmassa määrin osa suomalaista yhteiskuntaa (s. 27)”

”Kansalaisuuden myöntämisellä voidaan tukea maahanmuuttajien taitojen ja tietojen hyödyntämistä sekä maahanmuuttajien itsensä että koko yhteiskunnan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Mahdollisuus osallistua yhteiskunnan eri aloille lisää suomalaisen yhteiskunnan tapojen, arvojen ja kulttuurin tuntemusta ja lisää kantaväestön ja maahanmuuttajien välistä vuorovaikutusta (s. 27)”

”Väestön ikääntyessä tulevana vuosina työvoiman tarjonta Suomessa vähenee. Maahanmuutto ja maahanmuuttajat voivat muodostaa yhteiskunnalle yhden keskeisen keinon selvitä paremmin tulevasta työvoiman ikääntymisestä ja muista toimintaympäristön muutoksista. Maahanmuuttajat voivat paitsi helpottaa työvoiman saatavuusongelmia myös laajentaa väestön osaamis pohjaa ja lisätä innovatiivisuutta ja sitä kautta kansainvälistä kilpailukykyä. Avoin, moderni ja kilpailukykyinen yhteiskunta on usein myös monikulttuurinen ja kansalaisuuden saamisen joustavoittamisella voi olla vetovoima- ja signaalivaikutus suomalaisen yhteiskunnan houkuttavuudesta osaavalle työvoimalle (s. 27)”

Kaikki edellä esitetyt ovat mielestämme varsin epäammattimaisia virheitä. Etenkin, kun kyse on lakiesityksestä, ei esimerkiksi mielipidekirjoituksesta.